

2 Музику се делови тетралогије у овим нашим предавањима као по концу. Безмalo се добија утисак да је и Вагнер, једнога дана, дохватио прави крај клупчeta, и одмотао своју огромну четвороделну музичку драму правилно, на задовољство своје, без кидања и замршења. Да не би когод добио тај погрешни утисак, потсетићемо на већ поменутi процес Вагнерова рада. После другог дела, Валкире, прекид у раду је био дуг, врло дуг, и мучан. У тај прекид су ушле филозофске трзавице Вагнерове, ^и тим увази тешка питања о смислу живота и смрти бораца и хероја; па су ушле у тај прекид велике промене у личном животу Вагнерову; па рвање духа са телом маленим и слабачким — у Вагнера је само глава билакрупна, и зато му ваљда и доносила силне главобоље и живчана умарања после компоновања; па је било све већих и већих тешкоћа око израде партитура, уколико се музички мотиви за драму више и више множили, и збирна партитурска њихова обрада постajала све сложенија. Знате ли којико је мотива ћашао у себи, и ишчупао из себе Вагнер за своју тетралогију? ^Чеведесет. То је страховита бројка, ако не заборавимо да је Вагнер стверио још низ других драма; и ако узмемо на ум да музички мотив није једно трапалала од седам десет или петнаест нота, него једно живо музичко срце, које пулсира, жели, хоће, има своје биће и потребе и законе, и не да се савладати као формално средство. Зајутi и умре мотив, ако га композитор не успе унети и причврстити органски у једну музичку целину; не умдне му спремити радости живота и певање, створити око њега склад који је срцу храна и ритам. опстанак — Постоје грамофонске плоче које приказују редом све појединачне мотиве из тетралогије. Можда ће једног приликом и ^{живи} вами бити отсвиран бар један део тих мотива. Чујете тада како, и од чега живи једно велико музичко дело. Мотиви се праћају и говоре као ^{живи} људа. Оркестарска обрада једног малог мотива, то је скок у свет, то стане пред вас као биће с душом, иако се прекине тек што је забрујало.

2 Трећи део тетралогије, о којем ће вечерас бити речи, знамо већ да носи име Зигфрид. Вагнер је 1851-е почeo радити текст и музiku. Па је музика запела, и заграво ју је Вагнер ^{чврсто} уобличавати тек 1856-е, када је њему било 43 године. Опет прекид. Музика ће лежати у хартијама 11 година, а мотиви и складови мучиће главу Вагнерову 11 година.

Чудни су били мотиви идеолошки. Од два главна јунака драме, Зигфрид је би-
ме које пута по шуми, дивљан и пуст, не зна ни ко је, ни чији је; а Брин-
хилда спава уклета. Главни драмски заплет је задатак да Зигфрид слутњом
тражи и после подвига нађе и пробуди жену, Бринхилду, тај идеолошки проб-
лем: нади и пробудити себи жену као услов живота и рада, тај је проблем
Вагнер дugo превртао и осложавао, управо га доживљавао. Јер је то био и
његов лични животни проблем. Писао је поводом тога једном пријатељу: "...че-
век дотле није оно што може, и што треба да буде, док—док не пробуди жену."

Вагнеру, већ добро одмаклу у годинама, било је суђено да напоредо са сво-
јим млађаним Зигфридом тражи и буди жену.

Вагнер се био оженио још сасвим млад човек. Кина
Вагнер је била добра жена, али се онда није слутило ко ће бити капелмај-
стер Рихард Вагнер, и какав му лавовски сарадник и сапатник треба у лицу
жене. Касније, Вагнер ће проћи кроз једну необично страсну љубав према ту-
ђој жени. Због брака на обадве стране, љубавници се прогореше и растадоше.
Плод тога наглог и страшног бола била је музичка драма Тристан и Изолда,
сва од ватре страсти и љубавног сагоревања, таквог, дај тој музичи све-
једнако букти огањ и цвили пе^{ле} човечјег срца које и мртво још осећа. Сви
знати шта нас стаје вече Тристана и Изолде, у опери. Најзад, кад је Вагнер
минуо и 50-у годину, нашао је, наравно не без потреса, ону која ће бити
чувена Козима Вагнер, ушао^{је} у највећи доживљај свога приватног живота у те-
лесну и духовну љубав толику, да се може рећи да су се Вагнер и Козима^{је} уза-
јамно из сна пробудили. Венчали се, две силне интелигенције и енергије,
као у олуји; окусили и испили пуну срећу; и онда се отиснули у рад, у рад
највећих сразмера, у жртве и одрицања, у циновска истрајавања и у право са-
горевање, остварујући оно што ће остати у наслеђе човечанству, и оној нај-
опранијој лепоти ~~која~~ којој служи све човечанство.

Козима је 1869-е родила Вагнеру сина. Срећни
56-годишњи отац је у детету поздравио свога сина, али и свој идеал и зада-
так, младога Зигфрида. Пријатељу једном писао је: "...онога дана кад ми се,
пресрећноме, родио леп синчић, завршио сам композицију Зигфрида, пошто је
11 година чекала на довршење." Довршио је композицију, али не партитуру.
Рад је крвава работа, и човек се само варака да се ради и довршава^{је} са
радостима живота. Партитуру је довршио Вагнер тек 1871-е, ~~Франкфурт~~,
од зачетка ^{јесен} рачунајући, прогутала ^{је шта ствари могућа} 20 година Вагнерова живота. Попуња^{је}

је Вагнер партитуру и појачавао седећи крај сина, уз слове о младости и будућности дечка кога је и крстио именом свога великог јунака. У загради нека је речено: да је мали Зигфрид тако сарађивао несвесно, навеликом Зигфриду, али није у животу постао велики Зигфрид. Гениј се не преноси. Година 1871-а била је и из другог разлога година поноса Вагнерова, јер је била година поноса националног, после победе ^{Немачке} над Французима и после проглашења уједињеног немачког царства. Све је то ушло у музичко остварење јунака Вагнерова, који је имао бити, и јесте то, расни, пунокрвни, идеални, распевани херој свемогућне младости, који ће сем Германа и ћео свет знати, вели и тражити. За време светског рата, када је у Паризу прескрибована била сва немачка уметност, Парижани се захелели Зигфрида, и Зигфрид Вагнеров је отворио врата париске опере, и напунио кућу људма и одушевљењем.

Зигфрид важи као најлепши део Тетралогије.

Свакако зато што је најчовечнији, и што је сав песма веселе и храбре младости и победе. Три чина су као један чин. Од краја до краја, ведар и лак као пролеће, Зигфрид испуњава драму и личношћу својом и певањем својим. Све остало и сви остали сведени су, и потиснути. Мали број лица је у драми и на сцени; три баса су ту да што боље одбија од њих, и кликће млади Зигфридов тенор, раскошни ритам јунака који не зна шта је страх, и не може да научи шта је страх. Зигфрид је слободан као шума у којој се родио и растао. Он дуго не зна, и тек ће полако наскрупити да слобода његова иде до трагичних граница. Нигде никога свога нема тај млади! Патуљак-ковач, Нibelунг Миме, који га је однеговао, инстинктивно није Зигфриду ни драг, ни свој. Отац Зигфридов, ^{Зигмунд} знато пао је у двобоју тек што се дете зачело у Зиглинди. Зиглинда је морала да бежи, живела у шуми, у шуми родила мина, и у порођају умрла. На издисају, она је и дете своје, и комаде преломљеног мача, и сву тајну и предање о детету, будућем јунаку ~~који ће знати~~ ~~који ће знати~~ ~~који ће знати~~ који ће ослободити и вратити на дно Рајне благо — све је то Зиглинда поверила ономе ко се крај ће случајно нашао, Нibelунгу Мимеу, мрачном духу подземних становица нibelуншких.

Као сви хероји, И Зигфрид се родио на месту, и у околностима које значе заплет, и ~~које~~ ^{које ће бити} полазна тачка за успон ка слави, уједно и ка личној трагедији. Недалеко налази се пећина, пећина зависти како је песма зове, у којој је скривено благо и око које, гојени завешћу и властољубљем, блуде и стражаре у страху и готовости на свако зло, сви они који

се душе и љубави одрекли, и злату у службу стали. у пејини лежи целим својим телом на благу, у аждају претворени цин ~~Фафнер~~, онај који је ранеје, за зидарске радове измамио Вотану и благо и ~~прстен~~ прстен, и онда још убио рођеног брата, како би дам остао поседник и господар. ~~Ако~~ пејине се нуња старешина Нивелунга, Алберих, онај који душу даде за благо и мој, али од кога је опет Вотан, пошавши на зло своје у зло друштво, на превару узео и багатство и прстен моји над целим светом. ~~Није~~ је трећи. ~~Он~~ страшнији, направио је овај рачун: мучиће се даље и даље да састави оне проклете делове мача; мач ће дати Зигфриду; Зигфрид ће убити Фафнера и отети благо; Миме ће онда Зигфрида успавати травка ~~ма~~ и заклати; и тако дођи до моји и богатства, и уједно изиграти омрзнутог Албериха. Јавља се у шуми и око пејине и Вотан. Али не више као поносити врховни бог, него као безимени путник с набијеним шекиром на изгубљено око, и са убојним копљем као с палицом поштапалицом. Додуше, још загрми кад Вотан тим копљем удари о земљу, али јуначки резигнирани бог хода сад угљачном гоњи бригама за друге, и гоњен одговорностима засве омо што је проузрођовао и скривио, на себи, на Еринхилди, на Зигфриду коме је усмртио оца, и на целом свету старих богова, који дошло је ~~што~~ време, треба да ~~избаци~~ дивни род човечанских бића. Безброжеје брига и дилема кидају некада силног и смелог Вотана. ~~Ако~~ се Еринхилда пробуди, биће то само зато да дивна бесмртна валкира постане смртна жена, и уђе у судбину људску; ако Зигфрид победи, и смири ~~свет~~ свет, то ће значити сумрак богољубљеног крај Вотану. Он Вотан, то зна, па и жели; као сваки добар јунак, он ~~хоче~~ своју смрт кад ~~врх~~ до одлучног часа ~~дома~~; али да му је да се све то још мало одужи. ~~Не~~ јутим, Зигфрид иде, младост буја, иду са Зигфридом известност и кратак пут ка циљу, иде енергија и право младости, нов свет на старим гресима дотрајалих господара света.

Вагнер је био и велики песник и велики психолог, и велики глумац, кад је замислио, и док је остваривао свога Зигфрида, остављајући га лицом, покретом, песмом. Зигфрид је светао и широк као зора. Он је најван као дете. Он је интелигентан непосредношћу бића које природу зна и води као мајку. ~~Б~~ему је све занимљиво, он проникљиво пита и проба, он расте на очиглед, он без предомишљања све сме, он је пун доскочица и игривога живота жељне младости. ~~Не~~ слутећи пророштво, он ~~из~~ уз шалу и песму састави ~~и раздуби~~ ~~нековачко~~ ~~пред чујачким~~ делове мача. ~~И~~меом, сковоа себи оружје којим ће скинути са

света два чудовишка без срца и љубави, Фафнера и Мимеа. Он има каприс да разговара с птицама; прави фрулицу, и покушава да кроз ју царкује, уверен да ће се одмах десити што он хоће. Чујете ту дражеску музичку сцену, у другом чину опере, који ће вам бити отсвиран. И збиља, доћи ће до споразумевања с птицином. Додуше не кроз фрулицу, него кад јунака пошкрапи крв ако даје коју ће убити. Доћи ће тада Зигфриду мој разумевања гласова свих животиња; и мој читања скривених људских мисли. Чујете гротескну музичку сцену између Зигфрида и Мимеа, кад се и иначе кукавички Миме запрепашчује, премирије од страха пред враголански извођеним Зигфридovim досеткама којима открива Мимеу незавалство његово, тобоже дубоко скрићено, и само њему познато. Даље, ванредно је Вагнер извео, психолошки и музички, процес сазнања Зигфридова да је сам; прво тешко осећање људске самоће, горке самоће онога који нема ни оца ни мајке, ни брата ни сестре. И кроз то осећање, маглово буђење љубавне чежње за створом блиским створом који би волео Зигфрида и кога би Зигфрид волео; дакле први мутни нагон тражења жене и буђења жене, пред загрђај који ће ватreno везати две судбине, среће, па и коби. Кад је Зигфрид, у трећем чину, пао у тај загрђај са Бринхилдом, односно кад је Вагнер завршио партитуру трећег чина, писао је пријатељу:

"Треба сад то да чујеш пробуђење Бринхилде најлепши што сам створио! Вагнер Толико је снаге и ласкоте ставио у музику која прати и изражава пробуђење јенино и улазак њен у човеков живот, да је сусрет Зигфрида и Бринхилде, збиља мистична тајна љубави, и коби љубавне, у људском роду."

З Зигфридов глас је, рекосмо већ, тенор; најзвучнији и најтоплији тенор који је Вагнер могао замислити и певањем обрадити. Свеж и млад, увек у ритму корачнице, пун крикова енергије и одлучности, пун стакатираних делова који звуче као декларација права младости. И затим, пун сетних и меких дрхтаја — чујете их — кад срцем Зигфридovim овладају слутње самоће; слутње о људским судбинама, које морају бити жалосне, јер ето мајке умиру у часу кад детету живот дају; и нарочито слутње о души и љубави, које младога дивљана Зигфрида воде пред прво метафизичко питање: "да ли људи не умиру са душа својих?"

З Други чин Зигфрида смо изабрали за свирање са који је било тако дубоко запад; што у њему имате све гласовно богатство: три баса, дватенора, и дивни сопран птичице, која ће постати пријатељ Зигфрида и водити га до места ватре и Бринхилдиног склоништа. У том чину имате целог Зигфрида, и идиличног

имадића и хероја; и онога који прави фрулицу и затркава се с ~~Мимеом~~ и онога који ће савладати немани и појти да подели кратак мегдан и са непознатим ~~старим~~ старим путником, богом Вотаном, чија крв тече у ^{житљу} Зигфридовим жилама Велзунга.

У том другом чину ванредно сазревају догађаји за прелаз у трећи чин. Као сок у зрелом плоду, слиће се најзад све у један велики и нов љубавни осећај, јак као живот. Зигфрид и Бринхилда сливају се такође у једно биће, у једну сочну зрељину, у спој божанског и човечанског, из чега једино и израста херојство или воља да се изврши велико дело светског значаја, и ~~и~~ воља да се за то и умре. Вотан ће додуше страдати за тренутак пред Зигфридом, да одложи прилазак његов Бринхилди. Али Зигфрид ће Вотаново копље пребити ~~оним~~ мачем који је некада Вотан пребио својим копљем. Нобеђен, Вотан ~~изда~~ и радосно довикује своју крви Велзунгу Зигфриду: "Ступај напред, ја те више не могу задржати!"

У велику завршну сцену, у загрљај двоје младих, и у музику тога загрљаја, унео је Вагнер и свој загрљај са женом, и обновљеним својим животом кроз ту жену. Визија Вагнера и Козиме лебди над љубављу Зигфрида и Бринхилде. ~~Ode~~ ^{Оде} ~~љубав~~ ^{значи} ~~рад~~ и жртву, и плаћаје ~~животом~~ и ~~миром~~ миром за остварење задатка. Вагнеров музички гениј, и Козимин гениј карактера и вере, упоредо су закопани у делу Вагнерову. Елизу 90 година је било удовици Вагнеровој, а још је, са оним орловскимнесом оца јој, Франца Листа, и са очима опет Листовим, којесу биле две прне ватре, још је слухала и чувала Бајројт славу Вагнерову, и божанство музике, као неки анђeos у црнини, а ~~ако~~ ^{ако} ~~пешак~~ ^{најма} ~~најбоји~~ је требало, као ~~Фафнер~~ ^{најбоји} ~~рајски~~ ^{благу}. У Козими Вагнер једар ~~бар~~ живела је жена којом се само за добро и пораст свој могао оженити гениј. ~~Родитељ~~

зато је ~~Зигфрид~~ тако велик, тако врео, тако човечан, тако непобедан и један.

Сам бјуди, и

Иванка Сидулич